

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Compendivm Concertationis, Hvivs Secvli Sapientivm Ac Theologorum, super erroribus moderni temporis

Bundere, Jan van den

Venetijs, 1548

De originali peccato, Ti. 1

urn:nbn:de:hbz:466:1-36077

15
COMPENDIUM CONCERTA-
TIONIS HVIVS SECVLI SA-
PIENTIVM, AC THEOLOGO

*rum, super erroribus mo-
derni temporis.*

DE PECCATO ORIGINALI.
TITVLVS PRIMVS.

ARTICVLVS PRIMVS.

Docemus quòd post lapsum Adæ, **R H E T.**
omnes homines secundum natu-
ram propagati, nascuntur cum pee-
cato. Hoc est, sine metu Dei, sine
fiducia erga deum, & cum concu-
piscencia: quòd dicitur hic morbus, siue uitiũ originis
uerè sit peccatum damnans, & afferens omnibus
quidem tẽporalem mortem: æternam uerò his,
qui nõ renascuntur p̄ baptismũ, & spiritũ sanctũ.

Congratulor tibi Rhetor eximie, uel in hoc **T H E O.**
quòd hæresim declinaueris Pelagij, qui ait *pe lagij erro*
paruulos nihil contrahere contagij à paren-
tibus, eosq; baptizari non pro peccati ori-
gnalis abolitione, sed ut in gratiam adoptionis filiorũ Dei
recipiantur. Cuius errorem aliquãdo imitati sunt Armeni,
& Albanenses: sepultumq; iam pridem suscitauit quidam
Ioannes de V uesalia in Maguntina ciuitate.

Hunc errorem reprobans Paulus, docet hominem hanc
originalem noxam contraxisse, dicens: Eramus natura filij
iræ, sicut ceteri. Natura (inquit Glo. interlin.) id est, per

DE PECCATO ORIGINALI

1. Cor. 15. parentes, & Aug. de pecca. merit. lib. 2. cap. 10. Natura, id est, originaliter. Rursus idem Apost. ad Corin. ait. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes uiuificabuntur. Idem habet ad Rom. 5. Regius quoq; propheta ait,

Psal. 50. Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. His subscribit & Cyprianus ad Fidum episcopum, de infantibus baptizandis, lib. 3. Epist. 8. sic inquit. Porro si etiam grauissimis delictoribus, & in deum multo ante peccatis, cum postea crediderint, remissa peccatorum datur. Et à baptismo atq; gratia nemo prohibetur.

J. H. E. T.
 Quanto magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nihil peccauit, nisi quod secundum Adam carnaliter natus, contagium mortis antiquæ primæ natiuitate contraxit. Ambro. uerò contra Nouatianos scribens, idem sentit, dicens. Omnes homines sub peccato nascimur. Rursus idem in apologia David. Antequam nascamur (inquit) maculamur contagione, & ante usuram lucis originis ipsius excipimus iniuriam, in iniquitate concipimur. Idem habet & Hieronymus in dialogo contra Pelag. hæresim circa finem.

Roman. 5. Ab his quoq; non dissentit Aug. lib. 1. cap. 9. de pecca. merit. sic inquit. Per unum hominem intrauit peccatum in hunc mundum: & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt, propagatione, non imitatione. Nam si imitatione, dixisset diabolus principem fuisse peccati, non Adam. Quia inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Imitantur autem qui sunt ex parte eius. Sed aliud est, quod exemplum est uoluntate peccantibus, aliud quod origo est cum peccato nascentibus. Hoc ipsum ex eadem Apo. autoritate, idem deducit lib. 4. cap. 4. contra duas epistolas Pelag. sic concludens

Restat ut in illo primo homine, peccasse omnes intelligantur, quia in illo fuerunt omnes, quando ille peccauit. Vnde peccatum nascendo trahitur, quod nisi renascendo non soluitur. Sic et sanctus Hilarius intellexit quod scriptum est. In quo omnes peccauerunt. Deinde subiungit. Manifestum est in Adam omnes peccasse, quasi in massa. Ipse enim per peccatum corruptus est, et omnes, quos genuit, nati sunt sub peccato. Idem habet Aug. lib. 1. cap. 22. et lib. 4. cap. 11. contra duas epist. Pelag. Et ad Petrum Diaconum: et recitatur de consec. dist. 4. cap. Firmiter, ubi ait. Firmissime tene, et nullatenus dubites, omnem hominem, qui per concubitum uiri et mulieris concipitur, cum originali peccato nasci, impietati subditum, mortique subiectum, et hoc naturaliter ire nasci filium.

Roman. 5.

Quid uero de hoc originali peccato conciliū Mileuitanum (cui dissentire nephas est) determinauerit contra Pelag. audiamus. Sic enim cap. 2. habetur. Quicumque paruulos recentes ab uteris matris baptizandos negat, aut dicit quidem in remissionem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro expietur, anathema sit. ART. II.

R H E T.
T H E O.
B e d e 7

Originale peccatum nobis connatum esse non est nostrum aliquis qui ambigat. Quid uero illud sit, in quaestione est. Dicimus enim nos ipsum esse sine metu Dei, sine fiducia ad Deum, et cum concupiscentia. Vos autem Theologi non satis intelligitis definitionem peccati originis: disputantes quidem de fomite, quod sit qualitas corporis, et unde processerit, an ex contagione pomi, uel ex a flatu serpentis; grauiora uero uitia humanae uitae

R H E T.

DE PECCATO ORIGINALI

obliuiscetes scilicet ignoracionem Dei, contemp-
tum Dei, uacare metu, & fiducia Dei, odisse iudi-
cium Dei, fugere deum iudicantem, irasci Deo, de-
sperare gratiam, habere fiduciam rerū præsentium.

THEO. Dicta tua oportuit, uel ratione, uel authoritate corrobo-
rasse. Ab alijs enim scripturæ testimonia requiris, & in tuo-
rum assertionem raro aliqua affers. Nos uerò (fauente ala-
tissimo) nihil astruere tentabimus, quod aliorum testimo-
nijs non muniamus. Vt autem cœpta prosequamur: cū pri-
uationes per habitus innotescant, quid sit iustitia originalis
(cuius priuatio est peccatum originale) elucidabimus. Erat
enim iustitia originalis, donum gratuito à deo naturalibus
hominis superadditum, propagandum cum natura quan-
diu homo diuino pareret præcepto: quo ratio Deo, & po-
tentia inferiores rationi subdebatur, corpusq; ab omni in-
commodo præseruabatur infirmitatis, doloris, famis, tri-
stitiæ, & mortis. ARTICV. 3.

RHET. Si hæc scripturis fulcirentur, persuaderent.

THEO. Absit, ut à promisso confestim resiliam. Nō te fugit, Sæ-
Eccle. 7 / lomōnem sapientissimum dixisse. Fecit Deus hominem rea-
ctum. Erat autem hæc rectitudo, secundum quod ratio sub-
debatur Deo, rationi uerò uires inferiores, & animæ cor-
pus. Prima nanq; subiectio, causa erat secundæ, pariter &
tertiæ. Docet quoq; hoc Aug. lib. 1. de lib. arbit. cap. 11. Cre-
dimus (inquit) hominem tam perfectè conditum à Deo, &
in beata uita constitutum, ut ad ærumnas mortalis uitæ ipse
inde propria uoluntate sit dilapsus. Idē rursus lib. 2. de pec-
ca. remiss. ca. 21. & 22. declarat, dicent: Obedientiam prius
quam uiolassent parentes nostri, placebant Deo, & place-
bat eis Deus. Et quanuis corpus animale gestarent, nihil in
illo

illo inobediēs aduersum se moueri sentiebāt. Faciebat quippe hoc ordo iustitię. Vt quia eorum anima famulum corpus à domino acceperat, sicut ipsa eadem domino suo, ita illi corpus eius obediret, atq; exhiberet uitę illi congruum sine ulla resistantia famulatum. Hinc & nudi erāt, & nō confundebantur. Postea quā uerò præcepti facta est transgressio (ut idem Aug. habet. 13. lib. cap. 13. de ciui. Dei) confestim gratia deserente diuina, de corporum suorum nuditate sunt confusi parentes nostri. Senserant enim motum inobedientis carnis suę, tanquam reciprocā pœnam inobedientię suę. Et quia superiorem dominum, anima libertate inperuersum propria delectata, suo arbitrio deseruerat, inferiorem famulū ad suum arbitrium non tenebat, nec omnino habebat subditam carnem, sicut semper habere potuisset, si Deo subiecta anima ipsa mansisset. Tunc caro cœpit concupiscere aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, cū qua controuersia nati sumus, contrahentes originem mortis in membris nostris, uitiataq; natura contentionem eius sine uictoria de prima præuaricatione gestantes. Huic non dissentit Grego. 4. Mora. cap. 30. sic inquit. Ad hoc in paradiso positus fuerat homo, ut si se ad conditoris sui obedientiam, uinculis charitatis astringeret, ad cœlestem angelorum patriam quandoq; sine carnis morte transfiret. Sic nanq; est immortalis cōditus, ut tamen si peccaret, etiam mori posset. Et sic mortalis est conditus, ut si nō peccaret, etiā mori non posset, atq; ex merito liberi arbitrij beatitudinem illius regionis attingeret, in qua mori, uel peccare non posset. Hęc etiam constabunt, si seriem principij Geneseos persequerimur. Factus nanq; est homo (ut ibi dicitur) ad imaginem, & similitudinem dei, positusq; est in paradiso uolus

DE PECCATO ORIGINALI

ptatis, omnis doloris expers, qui tam uigore originalis Iustitiæ, quam sumptione ligni uitæ potuit non mori. Ait enim Augu. in lib. quæst. ue. & no. test. Gustus arboris uitæ, corruptionem corporis inhibebat, atq; ex plenitudine scientiæ inditæ, singulis animantibus nomina eorum naturis conuenientia indidit.

ARTICV. 4.

RHET. Iustitia originalis quid sit differuisti: quid autem de uitio originis sentias, audiamus.

THEO. Definiunt Theologi peccatum originale, caritiam esse Iustitiæ originalis cum debito habendi. Complectitur enim peccatū originis, priuationē Iustitiæ originalis, et cū hac, inordinatam dispositionem partium animæ. Quemadmodum ægri- tudo corporalis habet quidem aliquid de priuatione, in quantum tollitur æqualitas sanitatis, & aliquid positiuè, ipsos uidelicet humores inordinatè dispositos. Hanc uirium animæ inordinatam dispositionem, quidam corruptū habitum, & Aug. concupiscentiam, seu languorem appellat, dicens lib. 1. ca. 25. de nuptijs. Si queritur quomodo ista concupiscentia carnis manet in regenerato, in quo uniuersorum facta est remissio peccatorum: Respondetur, dimitti concupiscentiam carnis in baptismo, non ut non sit, sed ut in peccatum non imputetur. Manet autem non substantialiter, sicut aliquod corpus, aut spiritus: Sed affectio quædam malæ qualitatis, sicut languor. Soluta nanq; originalis Iustitiæ harmonia, concupiscentia, seu lex peccati in membris nostris dominans, effrænes efficit uires sensitiuas, ut iā sensus & cogitatio hominis prona sint ad malum ab adole- scentia sua, caroq; concupiscat aduersus spiritū, & spiritus aduersus carnem, inueniatq; homo aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ, desleatq; cum Paulo di-

Gene. 8

Galat. 5

Roma. 7

cente: Non enim quod uolo bonum, hoc ago, sed quod odi
malum, hoc facio. Infelix ego homo, quis me liberabit de Ibidem
corpore mortis huius? De hoc uide Augusti. contra Iulia.

lib. 6. cap. 7. & 8

ARTICV. 5.

Asseris quidem concupiscentiam, seu fomitem R H E T.
peccatum esse originale: Grauiora uero humanæ
naturæ uitia, uidelicet ignorationem dei, contem
ptum Dei, odisse iudicium Dei, & similia, quæ su
prà enumerauimus, præteris.

Diximus formale peccati originis esse carentiam origi THE O.
nalis iustitiæ, ex qua eius materiale sequitur, uirium scilicet
animæ destitutio, fomes seu concupiscentia. Quæ uero tu
grauiora enumeras humanæ naturæ uitia, ea actualia dici
mus peccata, & si plerunq; ex uitiata origine ortum ha
beant. Nā peccatū actuale dicimus, qd' uolūtate cōmittitur,
uel omittitur, cōsentiente, uel nō prohibēte ratione, dum ua
let & debet. Quod nostrum dictum ex Augu. contra Fals
stum lib. 22. ca. 27. sumimus, dicente: Peccatum est dictum,
uel factum uel concupitum contra legem Dei æternam. Et
lib. 1. cap. 13. contra duas epist. Pelag. idem sic ait. Peccata
sunt, quæ secundum carnis concupiscentiam, uel ignoran
tiam, illicitè sunt, dicuntur, uel cogitantur. Rursus idem de
libe. arbi. lib. 2. cap. 1. dicit. Habemus liberum uoluntatis ar
bitrium, & non nisi eo peccamus.

Liquet igitur, per te adducta actualia esse peccata, non
originale uitium traductum. Nullus enim Dei contemnit iu
diciū, aut diffidit de Dei gratia, nisi qui peccato se inqui
nat actuali, dicente Chrysof. 2. opere in Matth. Homil. 15.
Sicut bona opera spem generant, sic mala opera desperatio
nem. Fiduciam item præsentium non habet, nisi actu ad ca

DE PECCATO ORIGINALI

duca hæc sese conuertens. Dei uerò ignorationem imputabilem uel post baptisma is habet duntaxat, qui negligit scire, quod de Deo nosse oportuit. Hæc omnia propria uoluntate committuntur, non autem (ueluti originale peccatum) à parentibus in filios traiciuntur. ARTI. 6.

RHET. Malè uideris definisse originale peccatum, carentiam esse iustitiæ originalis. Nam baptizati carent quidem iustitia originali: obnoxios autè eos peccato originis nemo asserit.

THEO. Addidimus in definitione nostra cum debito habendi: quod quidem debitum in baptismo tollitur, ut iam ipsa carentia iustitiæ originalis non sit imputabilis: Non autè ipsa iustitia originalis restituitur. Ait enim Aug. lib. 1. cap. 26. de nuptijs. In eis qui regenerantur in Christo, cum remissionem accipiant prorsus omnium peccatorum, utique necesse est, ut reatus etiam huius, licet adhuc manentis concupiscentiæ remittatur, ut in peccatum non imputetur. ARTI. 7.

RHET. Sublato per baptisma hoc debito habēdi, quare concupiscentia, aliæq; corporis calamitates, simul cum debito mortis corporalis, non tolluntur? His enim non ablatis, uidetur præuaricatoris Adæ transgressio plus nobis intulisse damni, quàm incarnatio filij Dei, aut redemptio profuerit nobis saluatoris.

THEO. Etsi mortem non auferat temporalè baptisma, nec concupiscentiam, plus nobis profuit Christus, quàm obsuit Adam. Per Adæ enim peccatum temporaliter morimur, per Christum uerò in æternum sumus uicturi. Docet hoc August. lib. 2. cap. 30. de pecca. meri. Audi, inquit, apostolum. Sicut in Adam omnes moriuntur, sic & in Christo omnes

uiuificabuntur. Omnium ergo corporis mortem factam per unum hominem dixit, & omnium resurrectionem in uitam eternam per unum Christum futuram esse promisit. Quomodo ergo plus nocuit ille peccando, quam iste profuit redimendo, cum per illius peccatum temporaliter moriamur: per istius autem redemptionem non ad temporalem uitam, sed ad perpetuam resurgamus? Et cap. 31. ibidem Aug. ait: Poterat autem etiam hoc Deus donare credentibus, ut nec istius experirentur corporis mortem. Hoc si fecisset, carni quaedam felicitas adderetur: minueretur autem fidei fortitudo. Sic enim homines mortem istam timerent, ut non ob aliud felices dicerent esse Christianos, nisi quod mori omnino non possent: Ac per hoc nemo propter illam uitam, quae post mortem beata futura est, per uirtutem etiam contemnendam ipsius mortis ad Christi gratiam festinaret.

Concupiscentiam uero aliasque corporis molestias non abstulit, sed reliquit in baptizato Deus, ut sint ei in exercitium, uincendiq; ad coronam. Quod ex Aug. de pecca. meri. cap. 33. habemus. Dicit enim: Res, quarum reatum, ne post hanc uitam obsint, Deus soluit, tamen eas ad certamen fidei sinunt manere, ut per illas erudiatur, & exerceatur proficietes in agone iustitiae. Vnde statuit Deus ut post peccatum propagata caro peccati ad recipiendam iustitiam laboribus & molestiis niteretur. Sic enim Paulo tertio deprecanti ut auferretur ei stimulus carnis datus ut colaphizaret eum, dictum est: Sufficit tibi gratia mea: Nam uirtus in infir. persi. Concu- 2. Cori. 12
 piscencia itaque in regeneratis, & si insurgat, aut molestat, noxia non est, modo ad consensum, illicitaue non pertrahat, dicente August. contra Iulia. lib. 5. cap. 3. interpretante illud Apostoli: Tradidit illos Deus in desiderijs cordis eorum. Roma. 1

DE PECCATO ORIGINALI

Aliud (iqt) est habere mala desideria cordis, aliud tradi eis, utique ut consentiendo eis, possideatur ab eis. Quod fit, cū diuino iudicio traditur eis: Alioquin frustra dictum est: Post concupiscentias tuas non eas: Si iam quisque reus est, quod tumultuantes, & ad mala trahere nitentes sentit eas, nec eas sequitur, si non eis traditur, exercens aduersus eas gloriosa certamina, si uiuit in gratia. Et paulò post. Cū ergo dicitur homo tradi desyderijs suis, inde fit reus, q̄a desertus à Deo cedit eis, atq; cōsēcit, uincitur, capitur, trahitur, possidetur.

2. Petr. 2 A quo enim quis deuictus est, huic & seruus addictus est, & fit ei peccatum consequens præcedentis poena peccati. Rursus idem in lib. 1. cap. 23. de nuptijs & concupisc. sic habet: Ipsa quidem concupiscentia iam non est peccatum in regeneratis, quando illi ad illicita opera non consentitur, atq; ut ea perpetrent à regina mente membra non dantur, ut si non fit quod scriptum est: Non cōcupiscas, fiat saltem quod alibi legitur: Post concupiscentias tuas non eas. Præterea idem interpretans illud Apo. Qui non ducuntur à spiritu, sequitur ut à carne ducantur, ait: Non pati aduersitatē carnis, sed duci, damnatio. Et super Ioā. tract. 41. allegans illud Pauli. Non regnet peccatum in uestro mortali corpore ad obediendum desiderijs eius. Non inquit, non sit, sed non regnet. Quandiu uiuis, necesse est peccatum esse in membris tuis, saltem ei regnum auferatur, ut non fiat quod iubet. Surgit ira: noli iræ dare linguam ad maledicendum. Noli dare iræ manum aut pedem ad feriendum. Non surgeret ira ista irrationalis, nisi peccatum esset in membris: sed tolle ei regnum, ne habeat arma, & contra te pugnet. Verum quia paucorum est per concupiscentiam non abduci (ait Augu. li. 2. ca. 2. cōtra Iulian.) in illis in quibus ab illo cōcupiscentia

malo rebellante, etsi non letaliter, sed uenialiter tamen uin-
cimur. In his contrahimus unde quotidie dicamus: Dimitte
nobis debita nostra. ARTICV. 8.

Si non imputatur concupiscentia ad culpam R H E T.
in regenerato, quæ est intra cōsensum, quare pec-
catum nominatur ad Rom. 5. 7. & alibi?

Questioni tuæ satisfacit August. lib. 1. cap. 23. de nup. & T H E O.
concupiscen. sic inquit: Modo quodam loquendi, concu-
piscētia uocatur peccatum, quòd peccato facta est, cum iam
in regeneratis non sit ipsa peccatum: Sicut lingua uocatur
locutio, quam facit lingua: & manus uocatur scriptura, quā
facit manus: Itemq; sic uocatur peccatum: quia peccatum,
si uincit, facit. Sicut uocatur frigus pigrum, non quòd à pi-
gris fiat, sed quòd pigros faciat. Et cap. 24. sic ait: Hæc con-
cupiscentia carnis, licet in regeneratis iam non deputetur
in peccatum, tamen naturæ nō accidit, nisi de peccato. Hoc
ipsum ait & lib. 1. cap. 13. contra duas epist. Pelag. Concupi-
scentia hæc uocatur peccatum, non utique, quia peccatum
est, sed quia peccato facta est. ARTICV. 9.

Disputant theologi de fomite, quòd sit quali- R H E T.
tas corporis, & unde processerit, ex contagione
pomi, an ex serpentis flatu. Quomodo uerò ba-
ptizatus, qui peccatum originale non habet, illud
in posteros transmittat, prætereunt.

Non credo theologum quempiã solidum doctorem tra- T H E O.
didisse, quòd peccatum originis uel ex pomi contagione,
uel flatu serpentis, traductum sit. Quo autem modo bap-
tizatus iam ipsum traducat, perspicuum facere conabor. Ho-
mo baptismo regeneratus, generat quidem, non ut bap-
tizatus, sed naturaliter. Ex natura quippe iustitiam originalem

DE BAPT. PARVVL. NON ITER.

nō habuit, quam donū supernaturale præfati sumus, Art. 2.
Talem uerò traducit homo naturam, qualem habet, iustitia
scilicet originali destitutā: proliq; generatæ imputatur hæc
carentia, donec sacro baptisate lota fuerit, ut docet Aug.
lib. 1. cap. 13. cont. duas epist. Pelag. sic inquit: Ista carnis
concupiscentia in baptismo sic dimittitur, ut quanquàm tra-
cta sit à nascentibus, nihil noceat renascentibus. Ex quibus
tamen si filios carnaliter gignunt, rursus trahitur, rursusq;
& nocitura nascentibus, nisi eadem forma renascentibus re-
mittatur. Idem sentit de pec. meri. lib. 2. cap. 27. Quid, in-
quit, innouati parentes, nō ex primitiis nouitatis. sed ex re-
liquijs uetustatis carnaliter gignunt: Et filij ex parentum re-
liqua uetustate toti uetusti, in peccati carne propagati, dam-
nationem ueteri homini debitam sacramento spiritalis re-
generationis, & renouationis euadunt?

DE BAPTISMO PARVVLORVM
Non iterando. Titulus secundus.

ARTICVLVS PRIMVS.

RHET. **B**aptismum peccata prorsus omnia, factorū
dictorū, cogitorū, siue originalia, siue ad-
dita, siue quæ ignoranter, siue quæ scienter
admissa sunt, consentio abolere: Quemadmodū
docet Augustinus cōtra duas epistolas Pelag. lib.
3, cap. 3. Quòd uerò paruulis adhibeatur baptis-
mus in salutē, doctrinæ Christi obuiare uidetur.
Dicit enim (teste Matthæo) Euntes docete om-
nes gentes, baptizantes eos in nomine patris, &
filij, & spiritus sancti. Et apud Marcum: Euntes in